

ETİYOPYA-ERİTRE GERİLİMİ: Tarihsel Düşmanlıklar ve Günümüz Tehditleri

TUNÇ DEMİRTAŞ, ABDİHAKİM KALELE

- ♦ Etiyopya ile Eritre arasındaki çatışmaların tarihsel arka planı nedir ve günümüzde bu gerilim hangi boyutlara taşınmıştır?
- ♦ İki ülke arasındaki barış sürecinin çökmesi ve çatışmanın yeniden başlamasının sebepleri nelerdir?
 - ♦ Etiyopya ile Eritre arasında savaş çıkma olasılığı var mıdır?

GİRİŞ

Halihazırda bir kırılma döneminden geçen Afrika Boynuzu'nda Etiyopya ile Eritre arasındaki gerilim bölgede yeni bir çatışmanın fitilini ateşleme potansiyeline sahiptir. Etiyopyadaki iç karışıklıklar, Tigray'daki güç mücadelesi ve Eritre'nin bağımsızlığını koruma refleksi bölgede çok boyutlu bir krize zemin hazırlıyor.

Etiyopya ile Eritre arasında yeni bir savaşın yaşanma ihtimali, yıllardır süregelen soğuk savaş benzeri gerilim ve istikrarsız ilişkilerin ardından yeniden gündeme gelmiştir. Sahadan gelen bilgilere göre iki ülke arasında bir çatışmanın başlaması an meselesidir. Bölgedeki yeni gerilimlerin ele alındığı bu perspektifte iki ülke arasındaki savaş ihtimali de değerlendirilmektedir.

ETİYOPYA-ERİTRE İLİŞKİLERİNİN TARİHSEL ARKA PLANI

Etiyopya ile Eritre arasındaki ilişkiler tarih boyunca çatışmalarla dolu olmuştur. Eritre uzun süren bir özgülük mücadelesinin ardından Mayıs 1993'te Etiyopya'dan bağımsızlığını kazanmıştır. Eritre bağımsızlığını

referandum sonrası barışçıl bir süreçle elde ettiğinden Afrika Boynuzu'nda yeni bir barış ve istikrar döneminin başlayacağı umulmuştu. Ancak bu barış uzun sürmemiş ve Eritre'nin Etiyopya'dan barışçıl bir şekilde ayrılmasından sadece beş yıl sonra Mayıs 1998'de iki ülke arasında bir sınır savaşı patlak vermiştir. Dini, siyasi ve tarihi farklılıkların yanı sıra ekonomik gerilimlerin de etkisiyle 6 Mayıs 1998'de Badme kasabasında bir sınır çatışması başladı. Ancak bu olay kısa sürede tam ölçekli bir sınır savaşına dönüştü ve uzun yıllar sürdü.

On binlerce insanın hayatını kaybettiği bu savaş 12 Aralık 2000'de imzalanan Cezayir Barış Anlaşması ile sona erdi.¹ Bununla birlikte Cezayir Barış Anlaşması, Etiyopya'nın bağımsız Eritre-Etiyopya Sınır Komisyonunun tartışmalı sınırı Eritre'ye verme kararını kabul etmemesi nedeniyle kalıcı ve istikrarlı bir barış sağlayamadı. Nitekim bu süreç sonrasında iki ülke birbirlerine karşı düşmanlıklarını sürdürdü ve Afrika Boynuzu'nda istikrarsızlığa yol açan soğuk savaş devam ettirdiler.

¹ İbrahim Nassır, "Etiyopya ve Eritre Arasındaki Sınır Krizi", *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 1, (2018), s. 121.

TUNÇ DEMİRTAŞ

2012'de Bursa Uludağ Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun oldu. 2015'te yazdığı "Türkiye'nin Afrika Politikasında Yumuşak Güç Unsurlarının Rolü" başlıklı teziyle Türkiye'de sosyal bilimler alanında en iyi üçüncü tez ödülünü aldı. Doktora ünvanını 2022'de Bursa Uludağ Üniversitesi'nde "Devletin Yeniden Yapılandırılmasında Riskler ve Fırsatlar: Afrika Boynuzu Örneği" başlıklı teziyle alan Tunç, Mersin Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde dersler vermekte ve SETA'da araştırmacı olarak görev yapmaktadır. Çalışma ve ilgi alanları arasında Türkiye-Afrika ilişkileri, Afrika Boynuzu siyaseti, Afrika'da küresel ve bölgesel güç rekabeti yer almaktadır.

ABDİHAKİM KALELE

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi'nde eğitimine devam eden Kalele aynı zamanda *The Wall Africa Journal*'da (WAJ) Doğu Afrika muhabiri olarak görev yapmaktadır. Afrika'daki devlet dışı aktörler, din ve çatışma konularına odaklanan Kalele'nin Afrika'daki teoloji çalışmaları üzerine de araştırmaları mevcuttur.

Etiyopya-Eritre ilişkileri ve bölgedeki dengeler Temmuz 2018'de Etiyopya'da Abiy Ahmed'in iktidara gelmesiyle köklü bir dönüşüme uğradı. İki ülke düşmanlıklarına son vererek diplomatik ilişkilerini yeniden kurarken onlarca yıl süren gerginliğin ardından Asmara-Addis Ababa uçuşları da yeniden başlatıldı.²

Etiyopya Başbakanı Abiy Ahmed ve Eritre Cumhurbaşkanı Isaias Afewerki ikili ilişkileri yeniden tesis etme çabalarından dolayı hem bölgesel hem de küresel düzeylerde büyük övgü aldı. İki ülke arasındaki barış süreci ve uzun süredir devam eden çatışmanın çözülmesi, Etiyopya Başbakanı Abiy Ahmed'e özel bir takdir kazandırmıştı. Bu sürecin ardından Abiy Ahmed'e Nobel Barış Ödülü de verildi.³

Etiyopya ve Eritre arasında 2018'de imzalanan barış anlaşması yalnızca iki ülkenin liderleri tarafından düzenlenen ancak sınır toplulukları, muhalefet partileri, yasama organları ve dışişleri bakanları gibi farklı toplumsal kesimlerin katılımı olmadan gerçekleştirilen bir anlaşmaydı. Bu nedenle yalnızca iki devlet başkanının aldığı bir karar olarak kaldı. Ayrıca kurumsal ve hukuki eksikliklerle şekillenen anlaşma zayıf ve kırılabilir bir barış anlaşması olarak öne çıktı.

Etiyopya'yı 1991-2018 arası dönemde yöneten Tigray Halk Kurtuluş Cephesi (The Tigray People's Liberation Front, TPLF) 2018'de imzalanan anlaşmayı tartışmalı sınırı Eritre'ye vermeyi içerdiği için görmezden gelmişti. Hatta 2000'de ve 2018'de imzalanan anlaşmalar TPLF'ye ve Tigray halkına karşı bir komplo olarak görülmüştü.

Nitekim TPLF söz konusu anlaşmaların uygulanmasına çok az ilgi göstermişti. Bu kapsamda 2018'de Etiyopya ve Eritre arasındaki yakınlaşma bir zamanlar izole olan, Somali'deki Şebab ve yasa dışı örgütlere destek vermekle suçlanıp silah ambargosu uygulanan Eritre'yi Afrika Boynuzu'nda önemli bir jeopolitik merkez haline getirmişti.

Eritre Kasım 2018'de Birleşmiş Milletler (BM) yaptırımlarının kaldırılması ve uzun yıllar sonra Haziran 2023'te Hükümetlerarası Kalkınma Otoritesine (Intergovernmental Authority on Development, IGAD) yeniden katılmasıyla bölgesel ve küresel siyasetlere geri dönmüştür.⁴ Ancak 2018'de imzalanan anlaşmadan sonra ateşkes Etiyopya'daki iç gerilimleri daha da artırmış ve Tigray İç Savaşı'nın (Kasım 2020-Kasım 2022) tohumlarını ekmiştir.

Eritre'nin Etiyopya federal hükümetiyle kurduğu ittifak Etiyopya federal hükümetini güçlendirmiştir. Ancak bu süreç TPLF ile Etiyopya federal hükümeti arasındaki gerilimleri daha da körüklemiş ve nihayetinde 3 Kasım 2020'de iç savaş patlak vermiştir. İki yıl süren iç savaş Tigray bölgesinde büyük bir insani felakete yol açmıştır. Bu iç savaş Etiyopya'nın kaynakları üzerinde de ağır bir baskı oluşturmuş ve ülkenin hem bölgesel hem de küresel açılardan konumunu ciddi şekilde zayıflatmıştır.⁵

2018'de Etiyopya'daki OLF/OLA, ONLF ve Ginbot-7 gibi aktörler ile federal hükümet arasında yapılan barış anlaşmaları ve silah bırakmalar Eritre'yi de içine almıştı. Asmara yönetimi bu durumu memnuniyetle kabul ederek ortak düşman olan TPLF'yi ortadan kaldırmaya kararlı olduğunu göstermişti. Nitekim Eritre'nin Tigray İç Savaşı'na dahil olmasının üç ana nedeni bulunmaktaydı.

Birincisi TPLF, Eritre için affedilemez ve unutulmaz bir düşman olarak görülmekteydi. Zira 1998-2000 arasındaki savaş sürecinde Etiyopya'da TPLF iktidardaydı ve savaşı TPLF yönetmekteydi. Dolayısıyla Eritre hükümeti için Tigray iç savaşı TPLF'den bir intikam alma fırsatıydı. İkinci olarak Eritre, Cezayir Barış Anlaşması'nın ardından Etiyopya ile yaşanan çıkmaz nedeniyle on yıl süren diplomatik izolasyondan kurtulmayı amaçlıyordu. Üçüncü neden ise Eritre'nin Eti-

2 "UN Chief Welcomes 'First Concrete Step' in Normalizing Eritrea-Ethiopia Relationship", Birleşmiş Milletler, 28 Haziran 2018, <https://news.un.org/en/story/2018/06/1013412>, (Erişim tarihi: 15 Mart 2025).

3 "Nobel Peace Prize 2019", The Nobel Prize, <https://www.nobelprize.org/prizes/peace/2019/summary>, (Erişim tarihi: 15 Mart 2025).

4 "No: 144, 14 June 2023, Press Release Regarding the 14th Ordinary Session of the Intergovernmental Authority on Development (IGAD) Assembly of Heads of State and Government", T.C. Dışişleri Bakanlığı, 14 Haziran 2023, <https://kabal-emb.mfa.gov.tr/Mission/ShowAnnouncement/403664>, (Erişim tarihi: 15 Mart 2025).

5 Tunç Demirtaş, "Etiyopya-Tigray Krizi: Yeni Bir Balkanlaşma mı?", *SETA Analiz*, Sayı: 356, (Kasım 2021), s. 11.

yopya'yı zayıflatmak için bir fırsat gördüğü ve böylece Tigray'daki kaynaklardan faydalanarak bölgede daha güçlü bir konuma gelmeyi hedeflediği düşüncesiydi.

BARIŞ SÜRECİNİN ÇÖKMESİNİN NEDENLERİ

2 Kasım 2022'de Etiyopya federal hükümeti ile TPLF, Güney Afrika'nın başkenti Pretoria kentinde Afrika Birliği'nin ara buluculuğuyla Düşmanlıkların Durdurulması Anlaşması'nı imzaladı.⁶

Uluslararası toplum bu anlaşmayı Etiyopya ve Afrika Boynuzu için yeni bir dönemin başlangıcı olarak nitelerken ateşkes süreci farklı tepkilerle karşılandı. Zira anlaşmada çeşitli zayıflıklar zamanla ortaya çıkmıştı. Bu kapsamda en önemli zayıflık ise 2020-2022 Tigray İç Savaşı'nda Eritre askerleri ve Amhara'ya ait FANO güçleri gibi iki kilit aktörün –Abiy Ahmed'in yanında yer almış olmasına rağmen– süreçten dışlanmış olmasıydı.

Nitekim iç savaş sırasında Etiyopya'nın yanında olan müttefikler barış sürecine dahil edilmemişti. Eritre Pretoria'daki Etiyopya federal hükümeti ve TPLF arasındaki ateşkes anlaşmasını uzun süredir düşmanı olan TPLF'yi tamamen ortadan kaldırma hedefiyle çelişen bir tehdit olarak görüyordu. Dolayısıyla Abiy Ahmed'in TPLF ile anlaşması Eritre'yi memnun etmemişti.

Bu kapsamda Pretoria ateşkesi Etiyopya ile Eritre arasındaki ilişkilerin bozulmasına yol açmıştır. İki ülke arasındaki ilişkilerin 1998'de yaşanan savaş sırasında mevcut olan gergin duruma geri döndüğü görülmektedir. Bu süreçte Eritre imzalanan barış anlaşmasıyla ilgili endişelerini dile getirerek Etiyopya federal hükümeti tarafından dışlandığını öne sürmüştür. Bu nedenle Eritre, Pretoria Anlaşması'nı uygulamayı reddetmiş ve Tigray bölgesinde Etiyopya sınırlarının yaklaşık 200 kilometre içinde yer alan ihtilafı bölgede 2020-

2022 Tigray İç Savaşı'ndan günümüze kadar hiç asker bulundurmamıştır.

Bu süreçten sonra Asmara'nın Etiyopya federal hükümetiyle Ağustos 2023'ten beri çatışma içinde olan Amhara isyancı grupları olan FANO'ya mali ve lojistik destek sağladığına dair raporlar da mevcuttur.⁷ Ekim 2023'te Etiyopya'nın Kızıldeniz'e erişimiyle ilgili Başbakan Abiy Ahmed'in sert açıklamalar yapmasının ardından Etiyopya ve Eritre'nin yeni bir savaşa sürüklendiğine dair endişeler ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla bu durumun bölgesel barışı tehdit ettiği görülmektedir.

Etiyopya Başbakanı Abiy Ahmed ile Somali land bölgesel yönetimi eski başkanı Musa Bihi 1 Ocak 2024'te bir mutabakat zaptı (*memorandum of understanding*, MoU) imzalayınca Etiyopya ile Eritre arasındaki gerilim geçici olarak yatışmıştı. Ancak hatırlanacak olursa bu MoU Afrika Boynuzu'nda büyük tartışmalara yol açmıştır. Bu tartışmalar ve artık geçerli olmayan MoU, Etiyopya ile Somali arasındaki ilişkileri daha da kötüleştirmiştir. Buna karşılık Somali, Etiyopya ile geleneksel olarak kötü ilişkilere sahip olan Eritre ve Mısır ile bağlarını güçlendirmiş ve Addis Ababa'ya baskı uygulamak için yeni bir denge oluşturmuştur.⁸

Ekim 2024'te Eritre devlet başkanı Somali ve Mısır liderlerini ağırlamıştır. Gerçekleştirilen toplantıda Etiyopya'nın bölgesel hamlelerine yönelik ortak bir tepki temelinde şekillenen yeni bir bölgesel iş birliği arayışı ön plana çıkmıştır. Bu adım 2018'de büyük coşkuyla kutlanan ve Etiyopya ile Eritre arasındaki ilişkileri normalleştirmeyi amaçlayan barış anlaşmasıyla sağlanan diplomatik kazanımları önemli ölçüde zayıflatmıştır.

7 Liam Karr, "Africa File, September 26, 2024: Fano Offensive in Ethiopia's Amhara; Egypt Arms Somalia; Rebel Drones in Mali; Burkina Thwarts Another Coup", Institute for the Study of War, 26 Eylül 2024, <https://www.understandingwar.org/background/africa-file-september-26-2024-fano-offensive-ethiopia%E2%80%99s-amhara-egypt-arms-somalia-rebel>, (Erişim tarihi: 16 Mart 2025).

8 Tunç Demirtaş, "Odak: Etiyopya'nın Denize Çıkış Arayışları ve Somali'nin Toprak Bütünlüğü", SETA Odak, 3 Ocak 2024, <https://www.seta.org/odak/odak-etiopyanin-denize-cikis-arayislari-ve-somalinin-toprak-butunlugu>, (Erişim tarihi: 16 Mart 2025).

6 "Cessation of Hostilities Agreement between the Government of the Federal Democratic Republic of Ethiopia and the Tigray Peoples' Liberation Front (TPLF)", Afrika Birliği, 2 Kasım 2022, <https://www.peaceau.org/en/article/cessation-of-hostilities-agreement-between-the-government-of-the-federal-democratic-republic-of-ethiopia-and-the-tigray-peoples-liberation-front-tplf>, (Erişim tarihi: 16 Mart 2025).

Temmuz 2024'te Eritre, Etiyopya Hava Yolları'nın Asmara'ya uçuşunu yasaklamış ve bu karara gerekçe olarak bagaj hırsızlığını ve bilet fiyatlarındaki artışı göstermişti. Etiyopya Hava Yolları ise suçlamaları reddetmişti. Bunun ardından şirket 3 Eylül 2024'ten itibaren Asmara uçuşlarını tamamen durdurduğunu duyurmuş ve Eritre'de yaşanan operasyonel zorlukları özellikle Eritre yetkililerinin şirketin banka hesaplarını dondurmasını gerekçe göstermişti.⁹ Bu gelişmeler Etiyopya ile Eritre arasındaki ilişkilerin 2018'de başlayan normalleşme sürecinden bu yana en düşük seviyeye gerilemesine neden olmuştu.

Ankara süreci çerçevesinde Türkiye'nin Somali ve Etiyopya arasındaki krize aracılık ederek çözüm sağlamanın ardından Eritre bu gelişmeyi kendi güvenliği açısından potansiyel bir risk olarak değerlendirmiştir. Eritre yönetimi Etiyopya'nın Assab Limanı üzerindeki hak iddialarını güçlendirebileceğini öne sürerek Addis Ababa'nın Somali'de ticari amaçlarla deniz erişimi elde etmesine rağmen stratejik ve güvenlik bağlamında Kızıldeniz'e doğrudan çıkış sağlamak için alternatif yollar arayabileceğini ve bu kapsamda Eritre üzerinde baskı kurmaya yönelebileceğini değerlendirmiştir. Bu olasılığı göz önünde bulunduran Eritre güvenlik politikalarını gözden geçirerek askeri hazırlıklarını artırmıştır.

Öte yandan TPLF, Pretoria Anlaşması'ndan sonra iki gruba ayrılmıştır: Getachew K. Reda liderliğindeki Abiy Ahmed yanlısı Tigray geçici yönetiminde (Tigray Interim Administration, TIA) görev yapanlar ve silahlı kanat olan TPLF Başkanı Debretsion Gebremichael liderliğindeki TPLF-D unsurlarıdır. Birinci grup barış ve Etiyopya federal hükümetine entegre olmayı, diğer grup ise daha özerk bir Tigray bölgesel eyaletini tercih etmektedir.

Etiyopya ve Eritre arasındaki gerilim eski Etiyopya Cumhurbaşkanı Mulatu Teshome Wirtu'nun Eritre Cumhurbaşkanı Isaias Afewerki'yi TPLF içindeki bölünmeleri kullanarak Etiyopya'nın kuzeyinde yeni bir savaş başlatmaya çalışmakla suçlamasıyla daha da

artmıştır. Eski cumhurbaşkanı uluslararası topluma acil müdahale çağrısı yaparak bölgesel bir çatışmanın önlenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Eritre bu suçlamaları reddetmiş ve bunların Etiyopya'nın kendi iç çatışmalarından dikkatleri uzaklaştırmak için kullandığı bir taktik olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Eritre'nin askeri varlığını artırdığı, aktif olarak asker topladığı ve seferberlik ilan ederek vatandaşlarına seyahat kısıtlamaları getirdiği yönünde raporlar da ortaya çıkmıştır.¹⁰

Etiyopya ise Eritre yönetimine muhalif diaspora-daki hareketlerden biri olan Birged Nhamedu'nun Addis Ababa'da ofis açmasına ve "Mavi Devrim" adındaki Eritre muhalefetinin Etiyopya'da serbestçe faaliyet göstermesine izin vermiştir. Bu süreci takiben Eritre rejimine karşı olan bu hareketin ilk toplantıları 25 Ocak 2025'te Addis Ababa'da gerçekleşmiş ve bu durum gerginliği daha da artırmıştır.¹¹

Eritre'nin bu konuda belirli bir planı olup olmadığı henüz netlik kazanmamış olsa da Etiyopya Başbakanı Abiy Ahmed'in daha önce dile getirdiği denize erişimi güç kullanarak ya da diyalog yoluyla sağlama planıyla paralel olarak¹² son günlerde Tigray ve Amhara bölgelerinde yeniden çatışmalar başlamıştır.

Geçtiğimiz günlerde yerel medya, TPLF'nin Gebremichael grubunun Tigray'ın başkenti Mekelle'ye girerek geçici yönetimle çatıştığını bildirmiştir. Aynı zamanda Amhara bölgesinde FANO milisleri ve Etiyopya federal güçleri arasında şiddetli çatışmaların yaşandığı da bilinmektedir. Tigray'da şiddetli çatışmalar devam ederken Addis Ababa destekli geçici yönetimin kontrolündeki bölgeler TPLF tarafından ele geçirilmiştir. TIA Başkanı Reda, yönetimin çöküşüne neden olan "yanlış kararlar"ın küçük bir askeri grup tarafın-

10 Liam Karr, Kathryn Tyson ve Yale Ford, "Africa File, March 13, 2025: Looming Civil Wars in Ethiopia, South Sudan Threaten to Plunge Horn into Crisis; Renewed Peace Talks in DRC as M23 Advances", Institute for the Study of War, 13 Mart 2025, <https://www.understandingwar.org/background/africa-file-march-13-2025-looming-civil-wars-ethiopia-south-sudan-threaten-plunge-horn>, (Erişim tarihi: 16 Mart 2025).

11 "A Dangerous Frenemy: Averting a Showdown Between Eritrea and Ethiopia", Clingendael, (Mart 2025), <https://www.clingendael.org/publication/dangerous-frenemy-averting-showdown-between-eritrea-and-ethiopia>, (Erişim tarihi: 16 Mart 2025).

12 Eskinder Firew, "No War to Access Sea, Says Ethiopia Prime Minister", Voice of America, 1 Kasım 2024.

9 "Announcement", Ethiopia Airlines, 2 Eylül 2024, <https://corporate.ethiopianairlines.com/media/announcement/announcement>, (Erişim tarihi: 16 Mart 2025).

dan alındığını iddia etmiş ve federal hükümetten destek talep etmiştir.¹³

Federal hükümetin bu duruma müdahale etmesi halinde Etiyopya ile Eritre arasında bir savaşın patlak vermesi olasıdır. Zira TPLF içindeki diğer grubun doğrudan Asmara tarafından desteklenmekte olduğu iddia edilerek Eritre'nin Etiyopya sınırları içinde yer alan ihtilafli bölgede asker bulundurduğu ve sınır bölgelerine askeri mühimmat sevk ettiği söylenmektedir.¹⁴ Bu kapsamda Tigray'daki savaşın uzaması, uzun vadeli bir çatışmaya dönüşebilmesine ve Etiyopya'nın iki cephede birden kayıplar vermesine yol açabilir.

Eğer TPLF içinde Gebremichael liderliğindeki grubun, geçici yönetimi devirmesi söz konusu olursa Addis Ababa büyük bir bölgesel krizin içine sürüklenebilir. Böylesi bir senaryoda Eritre'nin Etiyopya'daki iç çatışmaları kendi lehine kullanarak TPLF'yi desteklemesi kuvvetle muhtemeldir.

Abiy Ahmed'in TPLF ve Eritre ittifakına saldırması durumunda Etiyopya içinde yeni cephelerin açılması da muhtemeldir. Bu bağlamda Ekim 2018'de barış imzalayıp silah bırakan Etiyopya'da Somali bölgesindeki ONLF grubu, 2018'deki anlaşmanın uygulanmadığını gerekçe göstererek tekrar silahları alacaklarını açıklamıştır. ONLF lideri Abdurahman Madey 5 bin askerin bulunduğunu ifade ederek tüm halkın onlara destek vereceğini öne sürmüştür. Bu kapsamda ONLF'nin olası bir Etiyopya-Eritre savaşını fırsata çevirebileceği bir alan olarak değerlendirildiği düşünülmektedir.

ETİYOPYA İLE ERİTRE YENİ BİR SAVAŞIN EŞİĞİNDE Mİ?

Abiy Ahmed elbette yeni bir cephe açmak istemeyecektir. Ancak iç çatışmaları kontrol altına alırsa Eritre'ye

yönelik adımlar atması kuvvetle muhtemeldir. Eğer Eritre Cumhurbaşkanı Afewerki, Etiyopya'nın saldırı planladığını öngörürse önleyici bir saldırı başlatabilir. Böylesi bir süreç ise bölgede bir savaşı tetikleyebilir. Nitekim bu gerginlik bölgesel ve küresel aktörleri de içine çekerek büyük bir çatışmaya dönüşebilme riskini de barındırmaktadır.

Dolayısıyla bu krizde dış aktörlerin etkili olması beklenmektedir. Etiyopya'nın Kızıldeniz'e erişimi farklı ülkeler tarafından desteklenirken özellikle Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ve İsrail'in bu süreçte rol oynayabileceği öne sürülmektedir. Son dönemde Eritre'yi rakip olarak gören BAE'nin, Assab Limanı'na göz diken Suudi Arabistan'a karşı Etiyopya'ya destek vermesi muhtemeldir. Buna karşın Suudi Arabistan'ın ise Eritre'nin yanında yer alacağı öngörülmektedir. Öte yandan İsrail'in Husilerle mücadele kapsamında Etiyopya ile derin ilişkilere sahip olduğu bilindiğinden Etiyopya'ya destek vermesi olasıdır. Bu bağlamda geçtiğimiz hafta Etiyopya Dışişleri Bakanı Gedion Timothewos, İsraili mevkidaşı Gideon Sa'ar ile görüşmüş ve ikili bir basın konferansı gerçekleştirmiştir. İsrail dışişleri bakanı Addis Ababa yönetiminin "ortak düşman" olarak nitelendirdiği Şebab ve Husilerle mücadelede Etiyopya'nın müttefik olarak kilit rol oynayacağını duyurmuştur.¹⁵

Bölgedeki büyük aktörlerden biri olan Türkiye'nin ise insani yardımlar, güvenlik iş birlikleri ve ara buluculuk rolü çerçevesinde adımlar atması beklenmektedir. Türkiye'nin, Somali ve Sudan'da olduğu gibi Afrika Boynuzu'nda barışı sağlamak adına yeni diplomatik girişimlerde bulunması söz konusu olabilir.

Öte yandan Etiyopya ile Nil Nehri üzerinde tarihsel anlaşmazlığı bulunan Mısır'ın olası bir savaşta vekalet savaşı yoluyla yer alması muhtemeldir. Bu kriz Mısır'ın Afrika Birliği barış misyonu kapsamında Somali'de asker bulunduracağı bir döneme denk gelmiştir. Bu durumun Etiyopya aleyhine olabileceği düşünülmektedir. Zira Abiy Ahmed'in Eritre'ye savaş açması halinde Etiyopya'daki Somali bölgesinde faaliyet

13 "Exploiting the Tigray Army for Political Interests of Any Group is an Unacceptable Mistake," Says Interim President Getachew Reda", UMD Media, 23 Ocak 2025, <https://umdmedia.com/2025/01/exploiting-the-tigray-army-for-political-interests-of-any-group-is-an-unacceptable-mistake-says-interim-president-getachew-reda>, (Erişim tarihi: 16 Mart 2025).

14 Fana TV, "የትግራይ ክልል ጊዜያዊ አስተዳደር ርእሰ መስተዳድር አቶ ጌታቸው ረዳ በው ቅታው ጉዳይ የሰጡት መግለጫ", YouTube, 13 Mart 2025, <https://www.youtube.com/watch?v=gRxRWa04QdQ>, (Erişim tarihi: 17 Mart 2025).

15 Nava Freiberg, "Israel and Ethiopia Must Fight 'Shared Threat' of Terrorism, Says Sa'ar", *The Times of Israel*, 12 Mart 2025.

gösteren ONLF'nin silahlanması muhtemeldir. Ayrıca Mısır'ın Somali'de bulunması hem Eritre'ye hem de Etiyopya'nın Somali bölgesinde savaş potansiyeli taşıyan ONLF'ye destek vermesini kolaylaştırabilir.

Abiy Ahmed'in uluslararası destek alması durumunda Assab Limanı'nı ele geçirme ihtimali gündeme gelebilir. Etiyopya uzun süredir eski limanı olan Assab üzerinde hak iddia etmektedir. Bu süreçte Assab bölgesinde önemli bir nüfusa sahip olan Afar etnik grubunun varlığı Etiyopya'nın bölgedeki hedeflerine ulaşmasını kolaylaştırabilir. Bu bağlamda Afar bölgesinden seçilen Etiyopya Savunma Bakanı Aisha Mohamed'in "Afarların merkezi Etiyopya'dır, Afarlar Kızıldeniz'de 1.300 kilometre sahil bölgesine sahiptir"¹⁶ açıklaması Etiyopya'nın Eritre'ye bir göndermesi olarak değerlendirilebilir. Öte yandan Etiyopya Genelkurmay Başkanı Mareşal Berhanu Julu'nun 1 Mart'ta Adwa zaferi kutlaması sırasında "Kızıldeniz ülkelerinden biri olacağız" açıklaması Etiyopya'nın Eritre'ye karşı faaliyet gösteren Afar isyancılarını destekleyerek Assab Limanı'nı ele geçirme stratejisini hayata geçirebilir. Hatta bu

16 Chakham, X, 13 Mart 2025, https://x.com/Chakham_Analyst/status/1900122428757729292?t=SY4U7zGXDLcJGgpQoSypTw&cs=19, (Erişim tarihi: 17 Mart 2025).

durum uzun vadede Cibuti'yi de etkileme potansiyeline sahiptir.

SONUÇ

Stratejik açıdan hayati öneme sahip olan Kızıldeniz bölgesindeki tarihsel düşmanlıklar ve son manevralar göz önünde bulundurulduğunda Eritre ve Etiyopya arasında savaş riskinin yükseldiği görülmektedir. Ancak bu tarz süreçlerin zaman zaman iç siyasete de hizmet edebildiği ve Etiyopya'da yaklaşan bir seçim sürecinin olduğu unutulmamalıdır. Kırılgan dinamiklerin mevcut olduğu bölgede diplomatik girişimlere her zaman olduğundan daha fazla ihtiyaç olduğu ise kesindir.

Böylesine karmaşık ve çok boyutlu bir krizde diplomatik çözüm arayışlarının sürdürülmesi hayati önemdedir. Savaş ihtimali yalnızca Etiyopya ve Eritre için değil tüm Afrika Boynuzu ve hatta Kızıldeniz Havzası'ndaki ticaret yolları için ciddi sonuçlar doğuracaktır. Bu bağlamda bölgesel ve küresel aktörlerin geçmişte olduğu gibi silahlı çatışmaları önlemek yerine taraflardan birine açık veya örtülü destek vermesi mevcut krizi daha da derinleştirebilir.

